

Notitie

Opdrachtgever: LL.M. Tas, Wissing B.V.
Auteur: S.D. Elzerman, MSc
Betreft: Quick scan zonnepanelenpark
1^e Barendrechtseweg te Barendrecht
Projectnummer: 2028
Datum: 2 september 2019
Status: Definitief

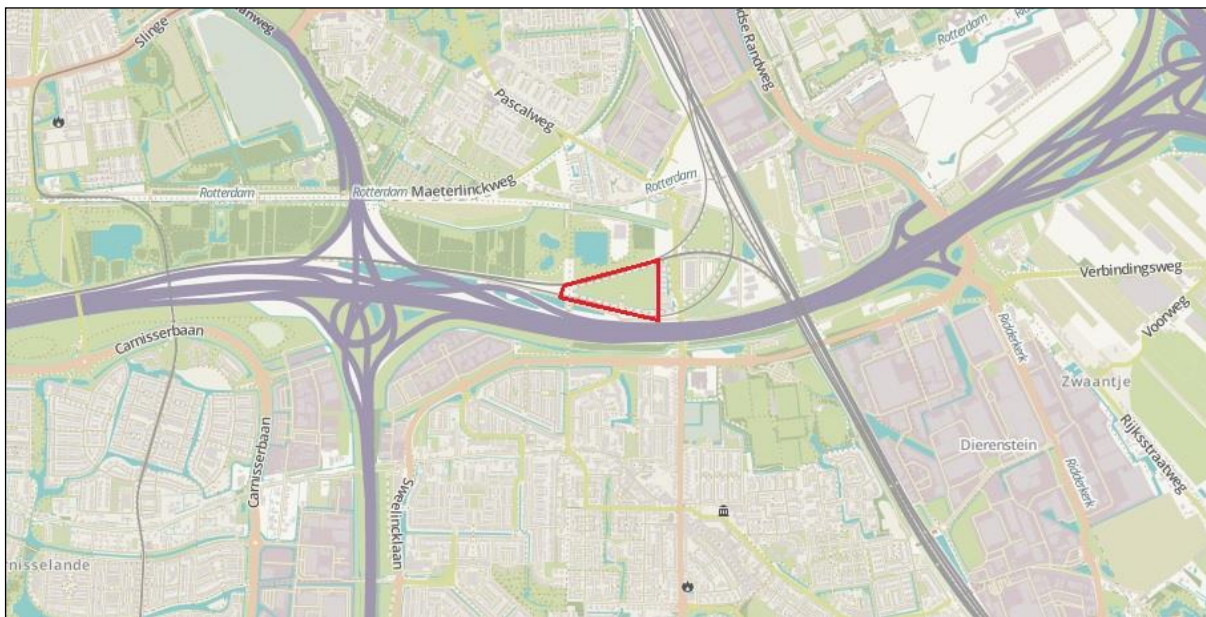
Bureau Stadsnatuur

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

Voor de aanleg van een zonnepanelenpark in de gemeente Barendrecht (provincie Zuid-Holland) is een bestemmingsplanwijziging nodig. Het plangebied ligt achter een aantal kantoorpanden en ingeklemd tussen het spoor van de Betuwelijn en de snelweg A15 (Figuur 1). Het is een voormalig opslagterrein, dat gebruikt is tijdens aanleg van de Betuwelijn. Sinds de werkzaamheden afgerond zijn ligt het braak en heeft de vegetatie zich vrij ontwikkeld.

Voor deze ruimtelijke ontwikkeling dient het bestemmingsplan gewijzigd te worden. In dit kader is een quick scan naar beschermde soorten uit de Wet natuurbescherming uitgevoerd. De beschermde flora en fauna zijn in kaart gebracht op basis van een verkennend ecologisch onderzoek (quick scan). Het doel van de quick scan is om te bepalen in hoeverre beschermde soorten aanwezig zijn of te verwachten zijn. Daarbij wordt gekeken wat de te verwachten effecten zijn op beschermde situaties. Daarnaast is een inschatting gemaakt van welke negatieve effecten op beschermde natuurgebieden en het NatuurNetwerk Nederland kunnen optreden. Ten derde, is getoetst of sprake is van verplichtingen ten aanzien van de bescherming van houtopstanden.

Figuur 1. Het plangebied aan de 1^e Barendrechtseweg is aangegeven met een rood kader (©OpenStreetMap-auteurs 2017).

Methodiek

De flora en fauna quick scan richt zich op de drie hoofdstukken van de Wet natuurbescherming: soortenbescherming, gebiedsbescherming en bescherming houtopstanden.

De quick scan richt zich op de strikt beschermde soorten van de Wet natuurbescherming. Dit zijn de soorten die beschermd worden op basis van de Europese Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn en vogels met jaarrond

beschermde nest of vaste verblijfplaats (Ministerie van LNV 2009). Toetsing vond plaats op basis van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland (d.d. 9 november 2016). Er is een algemene vrijstelling van toepassing voor een aantal landelijk beschermde soorten (Art. 3.10), bij bestendig beheer of onderhoud en de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden. Derhalve komen in de volgende tekst de betreffende soorten (o.a. Bruine kikker *Rana temporaria*, Egel *Erinaceus europaeus* en Konijn *Oryctolagus cuniculus*) niet aan bod. Vanzelfsprekend geldt voor deze soorten wel de Zorgplicht.

In het kader van de soortenbescherming is een veldinventarisatie in combinatie met een bureauonderzoek uitgevoerd. Het (potentiële) voorkomen van een beschermde plant- of diersoort is hierbij zoveel mogelijk in kaart gebracht. Middels een bureauonderzoek zijn actuele verspreidingsgegevens van beschermde soorten verzameld (o.a. RAVON 2019; FLORON 2019; Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018). Dit levert een lijst met beschermde soorten op die in de omgeving voorkomen. Dit is verfijnd met de gegevens van de Natuurwaardenkaart van de BAR-organisatie (Elzerman 2015 met aanvullingen 2016-2018). De Natuurwaardenkaart vormt een database waarin alle bekende locaties van beschermde soorten vermeld staan. De gemeenten zijn niet vlakdekkend geïnventariseerd, maar het geeft wel inzicht in de aandachtslocaties.

Vervolgens is met een veldinventarisatie op 3 juni 2019 het plangebied onderzocht, waarbij gekeken is naar de (mogelijk) aanwezige beschermde soorten en de functie die het gebied kan vervullen voor deze soorten. De weersomstandigheden waren voldoende gunstig om een gedegen beeld van de situatie te krijgen (Bewolgingsgraad 7/8, 16°C, 3Bft. West).

In veel gevallen kan door een quick scan de aanwezigheid van een beschermde soort worden vastgesteld of uitgesloten. Het kan echter voorkomen dat vervolgonderzoek nodig is om het voorkomen van een beschermde plant of diersoort te kunnen bepalen. Een quick scan kan in principe op elk moment van het jaar worden uitgevoerd en is gericht op alle beschermde soortgroepen. Vervolgonderzoek moet worden afgestemd op de periode van het jaar dat de beschermde soort(groep) actief is. De trefkans op een bepaalde soort is dan het grootst, waardoor het onderzoek effectief kan worden uitgevoerd. De juiste periode is afhankelijk van de te onderzoeken soort(groep)(en).

In het kader van de gebiedsbescherming (Art. 2.1-2.11 uit Wnb) is een bureaustudie uitgevoerd. Hierbij wordt een analyse gemaakt van de te verwachten externe effecten die optreden als gevolg van de werkzaamheden, de nieuwe inrichting van het terrein en het toekomstige gebruik van het plangebied. De analyse richt zich op effecten op beschermde natuurgebieden van het Europese netwerk Natura 2000 en het NatuurNetwerk Nederland (voormalige Ecologische Hoofdstructuur). Wanneer wezenlijke effecten te verwachten zijn dan kan dit aanleiding vormen tot vervolgonderzoek, zoals het berekenen van de stikstofdepositie (in relatie tot de Programmatische Aanpak Stikstof).

De bescherming van bossen, bomenlanen en monumentale bomen buiten de bebouwde kom is geregeld in Art. 4.1-4.7 uit de Wnb. Binnen de quick scan wordt getoetst of het kappen van bomen in het plangebied leidt tot een overtreding van deze regelgeving. Als dat het geval is dan moet een Omgevingsvergunning worden aangevraagd. Voor bomen binnen de bebouwde kom kan een gemeente zelf bepalen of hier voorwaarden aan het kappen verbonden zijn. Mogelijk is in sommige situaties een kapvergunning nodig.

Beschrijving plangebied en ruimtelijke ontwikkeling

Het plangebied betreft een driehoekig terrein dat ingeklemd is tussen de Betuwelijn aan de noordrand, 1^e Barendrechtseweg aan de oostkant en de calamiteitenroute/A15 aan de zuidkant (Figuur 1). Het voormalige gronddepot ligt enkele meters hoger dan het omringende gebied. Langs alle zijden heeft het steile taluds met een ringsloot (Figuur 2). Aan de zuidkant ligt de toegang tot het terrein dat afgesloten is met een hek. Het gehele terrein is in de loop der jaren begroeid geraakt met struweel en bomen (Figuur 3). Binnen het plangebied is geen bebouwing aanwezig.

Figuur 2. Overzicht van het talud aan de noordzijde van het plangebied.

Figuur 3. Het talud langs de randen van het plangebied is geheel dichtgegroeid met braamstruweel, bosschages en loofbomen.

Het plan is om een groot deel van de bovenzijde van het talud in te richten als zonnepanelenpark. Langs de oost- en noordrand een groenstrook te behouden om de zonnepanelen deels aan het zicht te onttrekken. Een smalle strook van de noordrand valt echter wel onder de veiligheidszone van het naastgelegen spoor. Verder blijft de huidige ringsloot bestaan. Het zonnepanelenpark wordt geheel afgesloten en alleen betreden voor onderhoud.

Resultaten

Soortenbescherming

Vaatplanten

Het gehele plangebied is dicht begroeid met vegetatie. Op de taluds domineren braamstruweel *Rubus spec.* en wilgen *Salix spec.*, afgewisseld met populieren *Populus spec.*, berk *Betula spec.* en Grote brandnetel *Urtica dioica* (Figuur 3). Op het talud zijn grote delen sterk verruigd met braam, Gewone berenklauw *Heracleum sphondylium*, Groot hoefblad *Petasites hybridus*, meidoorn *Crataegus spec.* en Gewone vlier *Sambucus nigra* (Figuur 4). Op de meer open delen stond tijdens het veldbezoek hoge grasvegetatie met Witte dovenetel *Lamium album*, Late guldenroede *Solidago gigantea*, Gewone smeerwortel *Symphytum officinale*, Duizendblad *Achillea millefolium*, Smalle weegbree *Plantago lanceolata*, Bijvoet *Artemisia vulgaris*, Vijfvingerkruid *Potentilla reptans* en Akkervergeet-mij-niet *Myosotis arvensis* (Figuur 5). Langs de watergang is een rietkraag. De soortensamenstelling en dichtheid van de vegetatie zijn kenmerkend voor een voedsel- en stikstofrijke bodem. De beschermde flora zijn kritisch ten aanzien van hun groeiplaats. Onder dergelijke omstandigheden zijn beschermde soorten niet te verwachten.

Figuur 4. Impressie van de meer besloten begroeiing op het talud.

Figuur 5. Sommige delen van het terrein hebben een lage, meer open vegetatiestructuur.

Vogels

Het veldbezoek is uitgevoerd in een periode dat voor veel soorten het broedseizoen in volle gang was. Hierdoor werd een goed beeld verkregen van de te verwachten broedvogels. Tijdens het veldbezoek zongen diverse algemene stads- en parkvogels: Winterkoning *Troglodytes troglodytes*, Zwartkop *Sylvia atricapilla*, Tuinfluiter *Sylvia borin*, Braamsluiper *Sylvia curruca*, Merel *Turdus merula*, Fitis *Phylloscopus trochilus*, Tjiftjaf *Phylloscopus collybita*, Koolmees *Parus major* en Groenling *Chloris chloris*. Met uitzondering van de Koolmees vormen de overige zangvogels potentiële broeders in het plangebied. Deze zangvogels nestelen allen in dichte bosschages. Mogelijk dat een boom op het terrein een geschikte holte heeft voor een nest van een Koolmees, maar de mogelijkheden zijn beperkt. De aanwezige bomen zijn nog jong met een beperkte stamomvang en (voor zover te beoordelen) weinig natuurlijke holtes. In de westpunt van het plangebied zaten nog een Cetti's zanger *Cettia cetti* en Rietgors *Emberiza schoeniclus* te zingen. Hier is wat riet aanwezig waar beide soorten een voorkeur voor hebben. De aanwezigheid van de Cetti's zanger is opmerkelijk, omdat dit tot enkele jaren geleden nog een schaarse broedvogel in Nederland was (Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018). Verder waren nog een Ekster *Pica pica* en Gaai *Garrulus glandarius* aanwezig in het gebied, welke beiden kunnen broeden in het plangebied.

In de watergang langs het plangebied waren Meerkoet *Fulica atra* (paar met jongen) en Kuifeend *Aythya fuligula* (twee mannetjes). Langs de 1^e Barendrechtseweg was een paartje Grauwe ganzen *Anser anser* met jongen op het gras bij de bedrijven aan het foerageren. Het is niet uitgesloten dat de Grauwe ganzen in het plangebied gebroed hebben.

Alle nesten en broedende vogels van inheemse soorten in Nederland zijn beschermd gedurende de broedtijd (Art. 3.1).

Van een selectie aan soorten is de nestplaats jaarrond beschermd. Binnen deze selectie aan soorten maakt een deel van de vogels gebruik van bomen om te broeden. Nestplaatsen van jaarrond beschermde soorten binnen het plangebied waren op basis van de Natuurwaardenkaart niet bekend (Elzerman 2015 met aanvullingen uit 2016-2018). Eén van de soorten, die in bomen broedt, is de Buizerd *Buteo buteo*. In een populier op het terrein is een nest vastgesteld (Figuur 6 en Figuur 7). Het kappen van de bomen in het plangebied heeft tot gevolg dat de Buizerd mogelijk moet uitwijken naar elders, tenzij in de groenstrook binnen het plangebied bomen van voldoende hoogte (ca. 10 meter of hoger) behouden kunnen blijven (Figuur 8). Hier zijn geschikte alternatieven aanwezig. Voor het kappen van de nestboom dient een ontheffing op de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden indien binnen het plangebied geen uitwijkmogelijkheden zijn doordat alle grote bomen gekapt worden. Buiten het plangebied zijn in de nabije omgeving onvoldoende alternatieve uitwijkmogelijkheden. Geschikte bomen zijn reeds bezet door andere broedparen (Elzerman 2015 met aanvullingen uit 2016-2018) of worden in de nazomer/herfst 2019 gekapt door Staatsbosbeheer. Naast de Buizerd zijn tijdens het veldbezoek ook nog drie Boomvalken *Falco subbuteo* waargenomen. Een lokaal broedpaar probeerde het andere individu weg te jagen. In de omgeving was de afgelopen jaren een

broedterritorium van Boomvalken aanwezig. Oude kraaiennesten in hoogspanningsmasten werden gebruikt om te broeden (Elzerman 2015 *met aanvullingen uit 2016-2018*). Dat blijkt ook dit jaar het geval te zijn (*pers. obs.* op 15 juli 2019). De bomen in het plangebied zijn te laag voor een broedplek. Verder zijn geen jaarrond beschermde soorten waargenomen. De jaarrond beschermde vogels, die voor broedgelegenheid afhankelijk zijn van gebouwen, kunnen worden uitgesloten op basis van afwezigheid van bebouwing in het plangebied.

Figuur 6. Verscholen achter de bladeren zit in de rode cirkel het buizerdnest.

Figuur 7. Detailopname van het buizerdnest in het plangebied.

Zoogdieren

Het plangebied is moeilijk bereikbaar voor de meeste zoogdieren, omdat het geheel omsloten is door wegen en een watergang. De meeste strikt beschermde zoogdieren van de Europese Habitatrichtlijn kunnen op basis van hun biotoopvoorkeur en/of verspreiding worden uitgesloten.

Er moet vooral rekening gehouden worden met vleermuizen (Broekhuizen *et al.* 2016). In Barendrecht komen diverse soorten voor, waarvan Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* en Laatvlieger *Eptesicus serotinus* de meeste algemene zijn. Niet alleen de dieren zelf, maar ook enkele gebiedsfuncties zijn strikt beschermd door de Wet natuurbescherming. Het gaat hierbij om verblijfplaatsen, vaste vliegroutes en essentiële foerageergebieden.

Afhankelijk van de tijd van het jaar en de soort maken vleermuizen gebruik van gebouwen en bomen als verblijfplaatsen (Limpens *et al.* 1997). In het plangebied is geen bebouwing, maar zijn wel bomen aanwezig. De bomen zijn allen minder dan tien jaar oud en hebben een beperkte stamomtrek. Bovendien hebben ze veel takken, waardoor een groot deel van de stam bedekt zit achter bladeren.

Vleermuizen gebruiken soms vaste vliegroutes om zich te verplaatsen van verblijfplaats naar foerageergebied. Opgaande landschapselementen, zoals bomenrijen of gebouwen, en rechte structuren, zoals watergangen of dijken, kunnen hierbij een begeleidende functie hebben (Limpens *et al.* 1989). De randen van het plangebied kunnen gevolgd worden tijdens het vliegen. Langs de noordrand ligt echter een geluidswal langs het spoor en aan de oostzijde staan gebouwen, waardoor de taluds van het plangebied nergens toe leiden. Mogelijk dat de zuidzijde van oost naar west gebruikt wordt, maar deze structuur wordt niet onderbroken door het plaatsen van zonnepanelen in het plangebied.

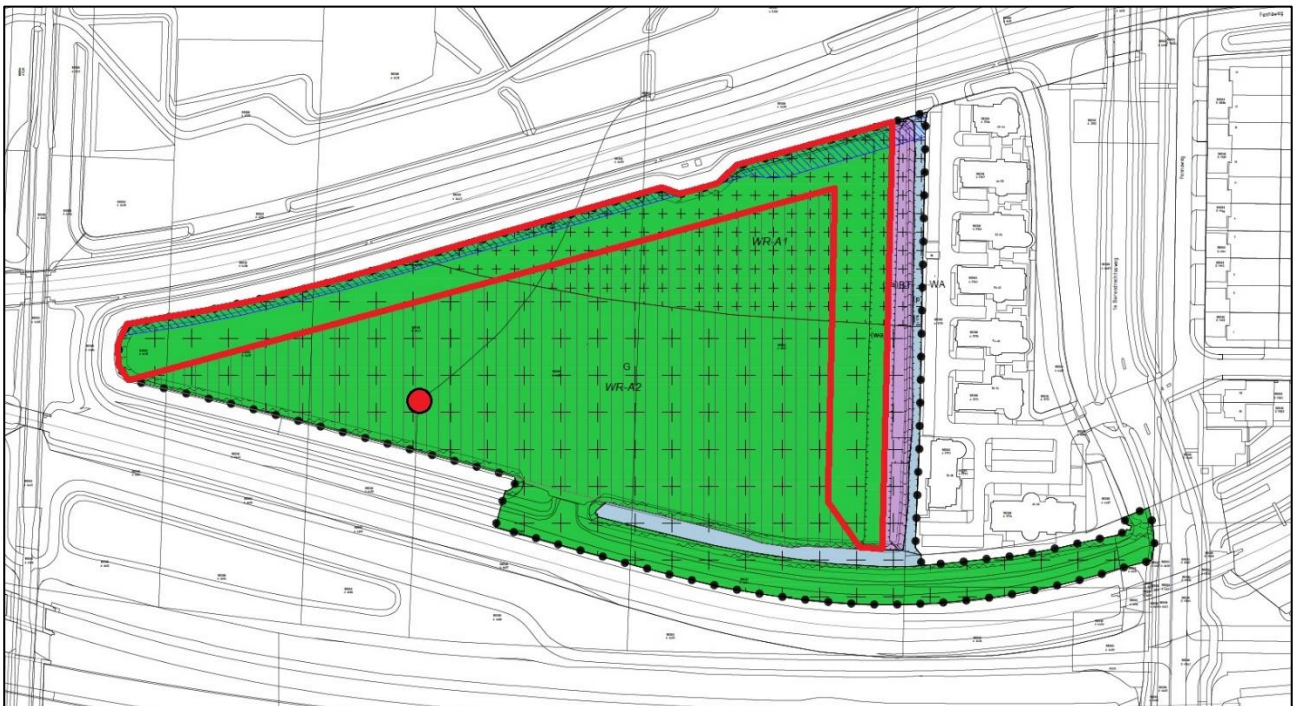
Het terrein vormt in de huidige situatie een geschikt foerageergebied voor vleermuizen. Het vele groen en de afwezigheid van verlichting binnen het plangebied maken het aantrekkelijk als jachtterrein voor vleermuizen. In de directe omgeving is meer geschikt foerageergebied voor vleermuizen voorhanden. Het Zuidelijk Randpark, dat zich uitstrekt van het Kooiwalbos direct ten noorden van het plangebied tot aan het vijf

kilometer westelijker gelegen Park Drechterweide (gemeente Rotterdam), vormt een groot aaneengesloten groengebied (Figuur 1). Het Zuidelijk Randpark kent een afwisseling van bosvakken, open grazige percelen en recreatieplassen. Dit gebied kan het verlies aan foerageermogelijkheden door het verwijderen van de beplanting opvangen. Het plangebied heeft geen essentiële foerageerfunctie voor vleermuizen.

Tijdens het veldbezoek zijn geen zoogdieren waargenomen, maar de meeste soorten zijn nachtactief en daardoor slecht waarneembaar. Het is niet uitgesloten dat Egel, algemene muizensoorten of kleine marterachtigen in het gebied leven. Deze soorten vallen onder de bescherming van Art. 3.10 'Nationaal beschermde soorten' en zijn opgenomen op de vrijstellingslijst van de provincie Zuid-Holland (Provinciale Staten van Zuid-Holland 2016). Dit betekent dat wanneer de ruimtelijke ontwikkeling geen negatief effect heeft op de staat van instandhouding van de soort alleen de Zorgplicht in acht genomen dient te worden. De ruimtelijke ontwikkeling in het plangebied heeft geen negatief effect op de staat van de instandhouding van deze soorten, vanwege de beperkte omvang van het gebied. Hier kan slechts een klein aantal dieren leven. De Zorgplicht ten aanzien van deze zoogdieren blijft onverminderd van kracht.

Overige soorten

Op basis van de verspreidingsgegevens en/of biotoop kunnen de strikt beschermde soorten van de overige soortgroepen redelijkerwijs worden uitgesloten.

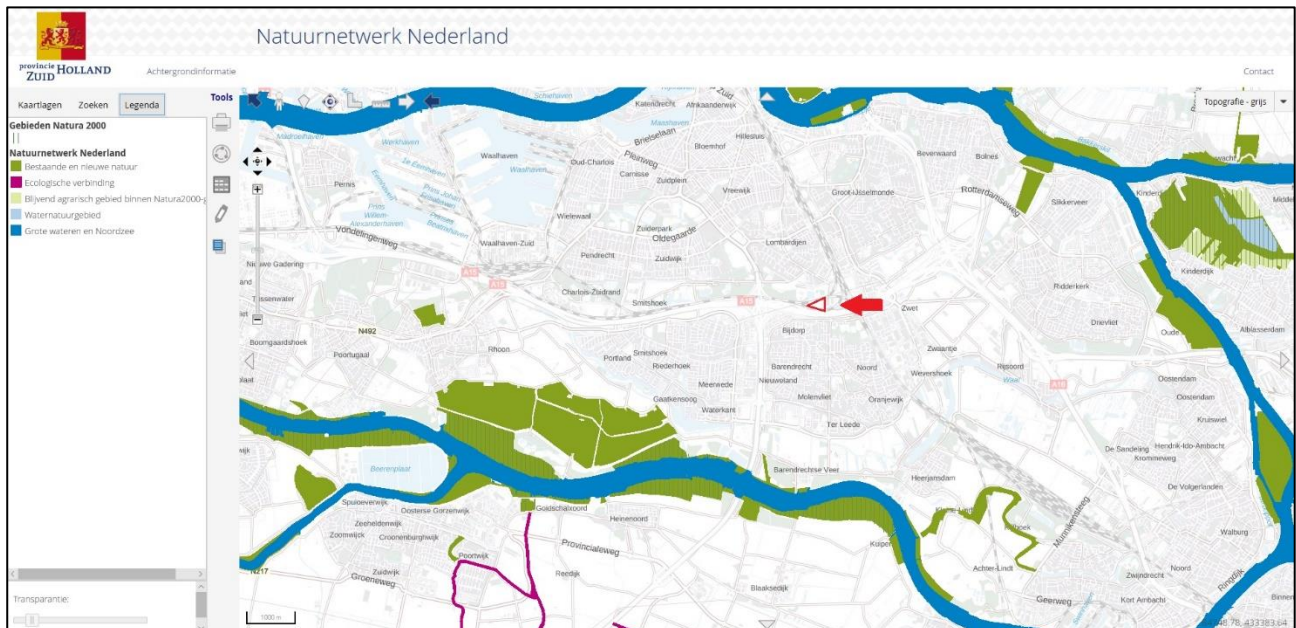

Figuur 8. De rode stip geeft de nestlocatie van de Buizerd aan in het plangebied. Het rood omlijnde terrein blijft de functie als groenstrook houden en vormt daarmee een potentiële uitwijkmogelijkheid voor de Buizerd.

Gebiedsbescherming

De afstand van het plangebied tot beschermde natuurgebieden is aanzienlijk. Het dichtstbijzijnde Natura 2000- gebied is de Oude Maas. Dit ligt circa 3.700 meter ten zuiden van het plangebied (Figuur 9). Het vormt tevens het dichtstbijzijnde deel van het NatuurNetwerk Nederland (voormalige Ecologische Hoofdstructuur). De herinrichting van het plangebied heeft geen direct effect op de beschermde natuurgebieden. Potentiële negatieve effecten als verstoring door licht, geluid of trillingen kunnen worden uitgesloten vanwege de grote afstand. De Oude Maas kent geen doelsoorten of habitattypen, die gevoelig zijn voor stikstofdepositie. Er is slechts sprake van een korte, tijdelijke toename in stikstofdepositie. De zonnepanelen hebben juist tot doel om energieopwekking, waarbij stikstof vrijkomt, te verminderen. Gezien de

grote afstand en de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling is een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het beschermde natuurgebied redelijkerwijs uitgesloten. Voor deze terreindelen van het NNN geldt dezelfde redenatie als voor de te verwachten effecten op Natura 2000-gebied. Een wezenlijk negatief effect op het NNN kan worden uitgesloten.

Figuur 9. De ligging van het plangebied (rode driehoek bij de pijl) ten opzichte van Natura 2000-gebied en het NatuurNetwerk Nederland (gearceerde groene en blauwe delen).

Beschermde houtopstanden

Het plangebied ligt buiten de bebouwde kom volgens de 'Groene Kaart' van de gemeente Barendrecht. Daarmee kunnen de bomen onder hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming vallen.

Houtopstand wordt hierin gedefinieerd als *"zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend, die:*

- een oppervlakte grond beslaat van tien are of meer, of*
- bestaat uit een rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen."*

De hoeveelheid bomen en struiken binnen het plangebied omvat een oppervlakte van meer dan 10 are/1.000 m². Ondanks het feit dat een groenstrook blijft staan wordt meer dan 10 are aan bomen en struiken verwijderd ten behoeve van de zonnepanelen.

Daarmee voldoet het aan de definitie van houtopstand die in de Wet natuurbescherming en dient een melding gemaakt te worden bij de provincie. Daarbij kan het herplanten van bomen verplicht worden.

Conclusies

Voor de aanleg van een zonnepanelenpark in de gemeente Barendrecht (Figuur 1), provincie Zuid-Holland, is een bestemmingsplanwijziging nodig. Het plangebied bestaat uit een voormalig gronddepot dat in de loop der tijd begroeid geraakt is met struweel en bomen. In het kader van de Wet natuurbescherming is een quick scan uitgevoerd met als doel om in beeld te brengen in hoeverre conflicten kunnen optreden met de natuurwetgeving.

De quick scan heeft betrekking op de drie onderdelen van natuurbescherming: soorten, natuurgebieden (Natura 2000 en NatuurNetwerk Nederland) en houtopstanden. Hieronder worden de bevindingen samengevat:

Soortenbescherming

Vaatplanten

Het plangebied is geheel begroeid. De vegetatiestructuur is erg dicht met voornamelijk dicht struweel van braam, brandnetels, Groot hoefblad, Gewone berenklaauw en Riet. In de afgelopen jaren hebben zich ook veel wilgen, enkele populieren, berken en vlieren ontwikkeld (Figuur 3). Boven op het talud is een afwisseling van een dichte kruidenlaag en dichtgegroeide delen (Figuur 4). Wanneer geen onderhoud plaatsvindt dan zal het terrein in de komende tijd steeds verder dicht groeien. De vegetatiesamenstelling wijst op zeer voedselrijke situatie waarbij beschermde soorten redelijkerwijs kunnen worden uitgesloten.

Vogels

Binnen het plangebied bevindt zich een nest van een Buizerd (Figuur 6 en Figuur 7). Dit nest is jaarrond beschermd. Voor het verwijderen van de nestboom en omringende struiken is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen op basis Art. 3.3 van de Wet natuurbescherming. Een ontheffing in de provincie Zuid-Holland kan worden aangevraagd bij de Omgevingsdienst Haaglanden. De aanvraag dient voorzien te zijn van een Activiteitenplan waarin de werkzaamheden, beschermingsmaatregelen en het wettelijk belang dat de ruimtelijke ontwikkeling dient worden onderbouwd.

In het bestemmingsplan is een groenstrook langs de oost- en noordrand van het plangebied afgebakend (Figuur 8). Hier staan enkele bomen, die geschikt zijn als alternatieve nestplaats voor de Buizerd. De komende jaren zal dit aantal toenemen als bomen van voldoende omvang en hoogte (ca. 10 meter of hoger) kunnen blijven staan. Het terrein wordt niet toegankelijk voor recreatie en wordt alleen betreden voor onderhoud aan de zonnepanelen en calamiteiten. Hierdoor blijft de rust in het plangebied bestaan. In dat geval is geen ontheffing nodig, maar dient deze beschermde situatie wel vastgelegd te worden in het bestemmingsplan.

Tijdens het veldbezoek werden diverse andere potentiële broedvogels vastgesteld. Het dichte struweel, de bomen en rietkraag vormen geschikt broedplekken voor tal van soorten. Alle inheemse vogels in Nederland zijn beschermd gedurende de broedtijd (Art. 3.1). Nesten en broedende vogels mogen niet opzettelijk worden verstoord of vernield. Vanwege de onoverzichtelijke situatie is het praktisch niet mogelijk om alle nesten te vinden bij een broedvogelcontrole. Daarom wordt aanbevolen om de vegetatie te verwijderen buiten de broedtijd. Het broedseizoen strekt zich globaal uit van half maart tot half juli, maar is geen wettelijk vastgestelde periode. Het nestgebruik is bepalend voor de bescherming.

Zoogdieren

De meeste strikt beschermde zoogdieren konden op basis van biotoop worden uitgesloten met uitzondering van de vleermuizen. Naast de dieren zelf zijn ook essentiële gebiedsfuncties beschermd. De bomen zijn nog te klein voor een verblijfplaats in een boomholte en staan te besloten tussen het struweel, waardoor deze kunnen worden uitgesloten. In de huidige situatie heeft het plangebied waarde als foerageergebied. Dat zal na de aanleg van de zonnepanelen verminderen. Het Zuidelijk Randpark kan dit verlies opvangen. Een vaste vliegroute is niet echt te verwachten, omdat het plangebied aan alle zijden ingesloten is door infrastructuur en bebouwing. Bovendien bevinden zich binnen het terrein geen bomenrijen. De enige lijnvormige

landschapselementen worden gevormd door de contouren van het plangebied. Deze worden niet aangetast door de ruimtelijke ontwikkeling.

In het plangebied kunnen algemeen voorkomende zoogdieren van de provinciale vrijstellingslijst voorkomen (Provinciale Staten van Zuid-Holland 2016). Voor deze soorten geldt de Zorgplicht. Bij de uitvoering van de werkzaamheden moeten slachtoffers zoveel mogelijk voorkomen worden. Aanbevolen wordt om met lage snelheid de beplanting eerst te snoeien en daarna pas geheel te verwijderen. Door het snoeien verdwijnen schuilmogelijkheden waardoor de dieren naar elders trekken. Geef de aanwezige dieren de tijd om het werkterrein te verlaten.

Overige soorten

De overige soorten kunnen redelijkerwijs worden uitgesloten vanwege een gebrek aan geschikt biotoop en/of op basis van de landelijke verspreiding.

Gebiedsbescherming

De afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied (Oude Maas) is dermate groot (Figuur 9) en de ontwikkeling kleinschalig, waardoor een negatief effect op het natuurgebied redelijkerwijs kan worden uitgesloten. Hetzelfde geldt voor het NatuurNetwerk Nederland. Een wezenlijk negatief effect op de natuurwaarden of verbindende functie van het netwerk kan worden uitgesloten.

Bescherming houtopstanden

De aanwezige bomen en struiken voldoen aan de definitie als houtopstand, zoals vermeld in hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming (= voormalige Boswet). Vanwege het feit dat het plangebied buiten de bebouwde kom valt voor de natuurwetgeving en de oppervlakte aan te verwijderen bomen en planten meer dan 10 are bedraagt, dient voor het verwijderen van de beplanting een melding gemaakt te worden bij de provincie Zuid-Holland.

Algemeen

Aanbevolen wordt om een Ecologisch Werkprotocol op te stellen waarin de maatregelen ten aanzien van de beschermde soorten op praktische wijze worden beschreven. Hierin kunnen ook de eisen uit de Omgevingsvergunning en/of ontheffing worden vastgelegd. Het werkprotocol vormt een praktische handleiding voor de uitvoering van de werkzaamheden. Aanbevolen wordt om hierin ook de maatregelen in het kader van de Zorgplicht uit te werken. Dan is voor alle betrokken partijen duidelijk op welke wijze gewerkt dient te worden.

Literatuur

- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys. 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Naturalis, Leiden.
- Creemers, R. & Delft, J. van. (redactie). 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna deel 9. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Elzerman, S.D. 2015. Natuurwaardenkaart Albrandswaard en Barendrecht. Rapportnr. 2015-01. Elzerman Ecologisch Advies, Maasdam.
- FLORON. 2019. NDFF Verspreidingsatlas planten. Verkregen via <https://www.verspreidingsatlas.nl/planten>, geraadpleegd op 3 juni 2019. Nationale Databank Flora en Fauna, Nijmegen.
- Limpens, H., Helmer, W. van Winden, A. & K. Mostert. 1989. Vleermuizen (Chiroptera) en lintvormige Landschapselementen. Lutra. 32(1): pp. 1-17.
- Limpens, H., Mostert, K. & W. Bongers (red). 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046) te downloaden van de website van het Ministerie van EL&I.
- Provinciale Staten van Zuid-Holland. 2016. Besluit van Provinciale Staten van Zuid-Holland van 9 November 2016, tot de vaststelling van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland, met nummer 6949. Provinciaal Blad nr. 6788, 20 december 2016. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- RAVON. 2019. NDFF Verspreidingsatlas amfibieën. Verkregen via <https://www.verspreidingsatlas.nl/amfibieen>, geraadpleegd op 3 juni 2019. Nationale Databank Flora en Fauna, Nijmegen.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogels; wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechtelijke. bSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

Bijlage – Wettelijk kader

1. Inleiding

De Wet Natuurbescherming is per 1 januari 2017 van kracht en vervangt de Flora- en faunawet, de Boswet en de Natuurbeschermingswet 1998. De informatie hieronder vat de belangrijkste feiten samen met betrekking tot de bescherming van soorten via de Wet natuurbescherming, en is gericht op personen en instanties die te maken krijgen met de wet in het kader van ruimtelijke ontwikkeling, beheer en onderhoud. Uitvoering van de wet valt onder de verantwoordelijkheid van de provincies, met uitzondering van grote infrastructurele projecten aan onder meer waterwegen; daarbij blijft de Rijksoverheid het bevoegd gezag. De inhoud van deze samenvatting betreft in eerste instantie de algemeen geldende verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming en in tweede instantie de Zuid-Hollandse context waarin deze verbodsbepalingen moeten worden toegepast. De aanvullende regelgeving rond bescherming van soorten in Natura 2000-gebieden wordt hier slechts kort besproken.

2. Doel van de Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt de van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren en natuurgebieden.

3. Beschermingsregimes soorten

In de Wet natuurbescherming zijn drie categorieën soorten onderscheiden met een eigen beschermingsregime en daaraan gekoppelde verbodsbepalingen: vogels, habitatrichtlijnsoorten en overige soorten. Een soort kan niet onder meer dan één van deze regimes vallen. Vogels vallen per definitie onder het regime van de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn betreffen Europese beschermingsregimes waar met de verbodsbepalingen artikel 3.1 en 3.5 in de Wet natuurbescherming in Nederland invulling aan wordt gegeven. Het regime 'andere soorten', artikel 3.10, heeft betrekking op soorten die alleen vallen onder een nationaal beschermingsregime; deze soorten zijn niet vermeld in de Europese richtlijnen. De drie beschermingsregimes met hun verbodsbepalingen zijn hieronder weergegeven.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel B, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Beschermingsregime andere soorten

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8 (bepalingen dat ontheffing of vrijstelling kan worden verleend, hier niet uitgebreid besproken), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel B, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de Bosmuis, de Huisspitsmuis en de Veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

4. Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

De provinciale verordening bevat onder andere regels voor faunabeheereenheden en diverse vrijstellingen voor het bestrijden van schade en het uitvoeren van werkzaamheden. Ook is in de verordening opgenomen voor welke soorten een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen in artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming (zie de soortenlijst verderop onder 'Beschermd andere soorten in Zuid-Holland (artikel 3.10)'). Voor de verordening, zie: <http://bit.ly/2n5cKWP>

5. Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

In de provinciale beleidsregel staan onderwerpen als het verlenen van tegemoetkomingen in de faunaschade en de vergunningverlening voor Natura 2000-gebieden in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof. Voor de beleidsregel, zie: <http://bit.ly/2ml3pMk>

6. Vogelsoorten met een (potentieel) ongunstige staat van instandhouding in Zuid-Holland (artikel 3.1)

Naar aanleiding van artikel 3.1 lid 5 heeft Bureau Stadsnatuur een lijst opgesteld van vogelsoorten waarbij verstoring van wezenlijke invloed kan zijn op de staat van instandhouding in Zuid-Holland. Het betreft soorten die als broedvogel in de provincie voorkomen en waarvoor onder de Flora- en faunawet reeds een jaarronde bescherming van nestlocaties en vaste rustplaatsen gold (de onder de Flora- en faunawet als 'categorie 1 t/m

4' gekwalificeerde soorten), aangevuld met soorten die op basis van actuele gegevens van Sovon een ongunstige staat van instandhouding kennen (de voorheen als 'categorie 5' gekwalificeerde soorten met een negatieve populatietrend en/of een kleine, kwetsbare populatie) en waarvoor derhalve gemitigeerd of gecompenseerd zou moeten worden in geval van conflicterende ruimtelijke ontwikkeling en beheer.

Deze lijst is niet uitputtend en kan naar aanleiding van ontwikkelingen in de toekomst worden gewijzigd op basis van ecologisch zwaarwegende omstandigheden, zoals veranderingen in populatie-omvang of areaal van een soort. Het effect van de ingreep op de instandhouding van de soort is uiteindelijk leidend in de afweging of sprake is van een beschermde (en daarmee ontheffingsplichtige) situatie. Het gaat om de volgende 85 soorten:

Appelvink	Groene specht	Krooneend	Roerdomp	Tureluur
Baardmannetje	Grote gele kwikstaart	Kwak	Roek	Veldleeuwerik
Blauwe reiger	Grote karekiet	Kwartelkoning	Scholekster	Velduil
Boerenzwaluw	Grote mantelmeeuw	Kleine zilverreiger	Slechtvalk	Visdief
Bontbekplevier	Grutto	Lepelaar	Slobeend	Waterral
Boomvalk	Havik	Matkop	Snor	Watersnip
Bosuil	Huisbus	Middelste zaagbek	Sperwer	Wielewaal
Bruine kiekendief	Huiszwaluw	Noordse stern	Spotvogel	Wilde eend
Buizerd	Grote zilverreiger	Nachtegaal	Spreeuw	Wintertaling
Dwergstern	Ijsvogel	Oeverzwaluw	Sprinkhaanzanger	Woudaap
Eider	Kerkuil	Ooievaar	Steenuil	Wulp
Gele Kwikstaart	Kievit	Patrijs	Steltkluit	Zomertaling
Gierzwaluw	Kleine bonte specht	Porseleinhoen	Stormmeeuw	Zomertortel
Goudvink	Kleine plevier	Purperreiger	Strandplevier	Zilvermeeuw
Graspieper	Kluut	Raaf	Tafeleend	Zwarte roodstaart
Grauwe Klauwier	Kneu	Ransuil	Tapuit	Zwarte stern
Grauwe vliegenvanger	Koekoek	Ringmus	Torenvalk	Zwartkopmeeuw

7. Beschermde habitatrichtlijnsoorten in Zuid-Holland (artikel 3.5)

Soorten uitsluitend vermeld in Bijlage II – Beschermingsregime artikel 3.5 alleen van toepassing in Natura 2000-gebieden.

De volgende 2 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen uitsluitend in voor deze soorten aangewezen Natura 2000-gebieden onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Nauwe korfslak	Zeggekorfslak
----------------	---------------

Soorten vermeld in Bijlage IV – Beschermingsregime artikel 3.5 van toepassing.

De volgende 39 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Groenknolorchis	Boomkikker	Otter	Meervleermuis	Dwergvinvis
Platte schijfthoren	Heikikker	Bosvleermuis	Rosse vleermuis	Gewone dolfin
Bataafse stroommossel	Kamsalamander	Franjestaart	Ruige dwergvleermuis	Gewone vinvis
Gevlekte witsnuitlibel	Poelkikker	Gewone baardvleermuis	Tweekleurige vleermuis	Griend
Groene glazenmaker	Rugstreeppad	Gewone dwergvleermuis	Vale vleermuis	Potvis
Rivierrombout	Zandhagedis	Gewone grootoorvleermuis	Watervleermuis	Tuimelaar
Houting	Bever	Kleine dwergvleermuis	Bruinvis	Witsnuitdolfijn
Steur	Noordse woelmuis	Laatvlieger	Bultrug	

8. Beschermde andere soorten in Zuid-Holland (artikel 3.10)

De volgende 35 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime artikel 3.10 (NB: betreft uitsluitend als 'wild' gekwalificeerde plantensoorten; bron: verspreidingsatlas.nl):

Blaasvaren	Grote leeuwenklauw	Stofzaad	Grote modderkruiper	Grijze zeehond
Bokkenorchis	Karhuizer anjer	Schubvaren	Kwabaal	Steenmarter
Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Smalle raai	Ringslang	Waterspitsmuis

Brede wolfsmelk	Knolspirea	Stijve wolfsmelk	Boommarter
Bruinrode wespenorchis	Moerasgamander	Tengere veldmuur	Damhert
Dreps	Naakte lathyrus	Wolfskers	Das
Echte gamander	Rozenkransje	Aardbeivlinder	Eekhoorn
Glad biggenkruid	Ruw pazelzaad	Grote vos	Gewone zeehond

Soorten waarvoor in Zuid-Holland een vrijstelling geldt van beschermingsregime artikel 3.10

In Zuid-Holland is een vrijstelling van de verbodsbepalingen artikel 3.10 van toepassing op de volgende 22 soorten:

Bastaardkikker	Aardmuis	Egel	Konijn	Wezel
Bruine kikker	Bosmuis	Gewone bosspitsmuis	Ree	Woelrat
Gewone pad	Bunzing	Haas	Rosse woelmuis	
Kleine watersalamander	Dwergmuis	Hermelijn	Veldmuis	
Meerkikker	Dwergspitsmuis	Huisspitsmuis	Vos	

9. Geïntroduceerde soorten in Zuid-Holland

Soorten die zich door menselijk toedoen buiten hun natuurlijke areaal hebben gevestigd (geïntroduceerde soorten) vallen in Zuid-Holland niet onder de beschermingsregimes van artikel 3.1, 3.5 of 3.10, tenzij sprake is van een populatie die langer dan 50 jaren achtereen heeft standgehouden in de provincie (*mond. med. PZH*, maart 2017). Voorbeelden in een Zuid-Hollandse context zijn beschermde plantensoorten uitgezaaid vanuit tuinen en Vroedmeesterpad, al dan niet moedwillig geïntroduceerd door terrariumhouders. Plantensoorten die lokaal zijn geïntroduceerd en als 'niet wild' zijn beschouwd in Zuid-Holland, zijn onder meer:

Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Knollathyrus	Echte gamander	Bergnachtsorchis	Wilde Weide
------------------------	------------	--------------	----------------	------------------	-------------

Diersoorten die zijn geïntroduceerd en als 'niet wild' zijn beschouwd in Zuid-Holland, zijn onder meer:

Boomkikker	Muurhagedis	Vroedmeesterpad	Quaggamossel	Aziatische modderkruiper	Blauwband
------------	-------------	-----------------	--------------	--------------------------	-----------

De beschermde status van soorten als Muskusrat (sinds 1975 gedocumenteerd voor de provincie) en Nijlgans (eerste geval in 1967) kan op grond van het bovengeschetste 50 jaar-criterium ter discussie worden gesteld.

10. Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgbeginsel (artikel 1.10 en 1.11) opgenomen: de intrinsieke waarde van soorten is vastgesteld in een doelbepaling en geldt voor alle soorten, los van een beschermingsregime. Het is een algemeen geldende fatsoenseis die erop neerkomt dat redelijkerwijs vermijdbare schade aan en versterking van planten en dieren moet worden voorkomen.

11. Wanneer ontheffing aanvragen?

Wanneer redelijkerwijs kan worden vermoed dat verbodsbepalingen ten gevolge van een voorgenomen activiteit worden overtreden, moet eerst worden bepaald of mitigerende (verzachtende) maatregelen de schade kunnen beperken of tenietdoen zodat het overtreden van het verbod kan worden voorkomen. Wanneer het overtreden van een verbod onvermijdelijk is en er moet worden gecompenseerd voor veroorzaakte schade, dan dient men een ontheffing aan te vragen. Het aanvragen van een ontheffing heeft alleen zin als de functionaliteit van een plangebied voor een beschermde soort voldoende nauwkeurig in beeld is gebracht. Meestal is hier een uitgebreid onderzoek voor nodig waarin rekening wordt gehouden met de seizoensactiviteit van een soort. Dergelijk onderzoek dient aan bepaalde richtlijnen te voldoen op basis waarvan de kwaliteit en volledigheid ervan worden gecontroleerd door de Omgevingsdienst (zie onder). Een randvoorwaarde is daarnaast dat een aanvraag vergezeld dient te gaan van een zogenaamd activiteitenplan. Hierin moet een initiatiefnemer van een potentieel schadelijke handeling het belang van de voorgenomen activiteit onderbouwen en aangeven welke mitigerende en/of compenserende maatregelen ten gunste van de soort(en) in kwestie worden getroffen.

12. Omgevingsvergunning via gemeente

Wanneer er sprake is van een omgevingsvergunning mogen ontheffingen voor beschermde soorten aanhaken. Bij aanhaken moet de gemeente een volledigheidstoets uitvoeren en verzorgt de gemeente de toetsing door de

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH). Ten behoeve van een aanvraag zijn een onderzoeksrapport met inventarisatiegegevens en een activiteitenplan noodzakelijk. Met de aanvraag van een omgevingsvergunning is een wettelijke beslistermijn gemoeid van maximaal 26 weken. De gehele aanvraag verloopt via de gemeente. Voor meer informatie, zie: <https://www.omgevingsloket.nl>

13. Losse ontheffing via provincie

Wanneer een ontheffing aangevraagd moet worden waarbij geen omgevingsvergunning nodig is, is de beslistermijn 13 weken met maximaal 7 weken verlenging. De gehele aanvraag verloopt via Omgevingsdienst Haaglanden. De leges bedragen EUR 1800,-. Ten behoeve van een aanvraag zijn een onderzoeksrapport met inventarisatiegegevens en een activiteitenplan noodzakelijk. Voor meer informatie en aanvraagformulieren, zie:

<https://omgevingsdiensthaaglanden.nl/categorie/product/7-ontheffingverlening-soorten.html>

14. Gedragscodes

Gedragscodes in het kader van de Wet natuurbescherming worden alleen gemeentelijk of branchebreed opgesteld en dienen te worden goedgekeurd door het Ministerie van Economische Zaken. Bestaande gedragscodes die zijn goedgekeurd onder de Flora- en faunawet zijn, indien nog niet verlopen, nog altijd geldig voor de soorten die onder de Wet natuurbescherming onder één van de drie beschermingsregimes vallen. Voor nieuwe beschermde soorten waarvoor geen mitigerende maatregelen zijn vermeld in gedragscodes zal mogelijk een ontheffing noodzakelijk zijn. Voor soorten die niet (meer) onder een strikt beschermingsregime vallen hoeft niet per se te worden gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. Er moet desalniettemin altijd rekening worden gehouden met de wettelijke zorgplicht.

15. Handhaving

Bij een vermoede overtreding van een verbodsbepaling in de Wet natuurbescherming kan handhaving worden ingeschakeld. In Zuid-Holland is de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (OZHZ) hiervoor verantwoordelijk. Voor meer informatie, zie:

<https://www.ozhz.nl/vergunningen-en-meldingen/groene-handhaving>

Melding van een vermoede overtreding:

Telefoon: 0888-333 555 / 078-770 85 85

mail: meldingFfwet@ozhz.nl

website: <http://www.natuurzuidholland.nl/contact/>

Overige contactgegevens:

Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Afdeling Toezicht en Handhaving

Postbus 550

3300 AN Dordrecht